

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-06-17 Dnr UFV 2025/498

Justitiedepartementet

Box
751 05 Uppsala

256

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Magnus Ödman

Telefon

070-167 91 42

www.uu.se

magnus.odman@uu.se

Remiss av Betänkandet Ersättningsregler med brottsoffret i fokus (SOU 2025:23)

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Följande expertyttrande har utarbetats av universitetslektor Sandra Friberg, Juridiska fakulteten.

Kort sammanfattning

Juridiska fakulteten *tillstyrker* de flesta av utredningens förslag men *avstyrker* utredningens förslag till ett utökat principalansvar för föräldrar.

Vidare anser fakulteten att det vid utmätning till förmån för brottsoffer bör finnas en säkerhetsventil som förbjuder utmätning i vissa angivna undantagsfall (5.7.3). Vi lämnar också förslag till en alternativ formulering av den bestämmelse i ersättningsförordningen (förordningen om ersättning för sakskada till polismän och anställda inom Kriminalvården m.fl.) som avses ge en utökad rätt till ersättning.

Yttrandet är i det följande endast inriktat på de delar av betänkandet där fakulteten har en avvikande uppfattning i förhållande till utredningens förslag eller dess utformning.

Övergripande generella synpunkter

5.7 Utmätning till förmån för brottsoffer

Med den prioritering som uttrycks, att brottsoffers intresse av att få ett utdömt skadestånd på grund av brott bör prioriteras framför gäldenärens intresse av att få behålla ersättning som har utbetalats till denne, finner Juridiska fakulteten inte någon invändning i huvudsak mot förslaget.

Juridiska fakulteten anser dock att det bör finnas en säkerhetsventil på så sätt att utmättningsförbudet ska gälla när det föreligger särskilt ömmande omständigheter. En sådan regel kan utformas i linje med den möjlighet som finns för Brottsoffermyndigheten att avstå från kvittning och istället betala ut brottsskadeersättning i den utsträckning som det är skäligt. Utmättningsförbudet bör gälla när sociala skäl talar starkt för att personen bör få behålla hela eller delar av sin ersättning, t.ex. när den avser nödvändig vård. Detta kan vara särskilt angeläget t.ex. i en situation när en vårdnadshavare blivit skadeståndsskyldig på grund av brott som dennes barn begått, men senare själv blivit utsatt för brott och drabbats av personskada som behöver omedelbar vård och där skadeståndet är viktigt

för att kunna möta vårdbehovet. Även om Kronofogdemyndigheten ska göra en försvarlighets- och proportionalitetsbedömning i varje enskilt utsokningsmål så kan avvägningen ändå riskera att falla ut till nackdel för den som pga. principalansvar blivit skadeståndsskyldig för annans brott.

7.4.1 Utökad rätt till ersättning för sakskada

Juridiska fakulteten tillstyrker utredningens förslag i denna del och anser att förslaget ligger i linje med den syn på när poliser och andra med särskild beredskap anses ha rätt till kränkningersättning för brott, dvs. när angreppet riktar sig mot den privata sfären. Juridiska fakulteten vill dock föreslå en alternativ formulering av den aktuella bestämmelsen i förordningen om ersättning för sakskada till polismän och anställda inom Kriminalvården m.fl. (ersättningsförordningen).

Det finns i flera olika lagar ett uttryckt krav på tjänstesamband och det skulle i annat sammanhang finnas ett värde av en mer samlad översyn av hur begreppet har kommit att användas och olika betydelsebärande skillnader i begreppet.

I tillämpningen av den aktuella bestämmelsen har tolkningen av om skadan har uppkommit ”i anledning av tjänsten” kommit att innebära ett krav på bevisat samband mellan en viss tjänsteåtgärd och den aktuella skadegörelsen (s. 265).

Den föreslagna formuleringen att skadan ska ha uppkommit ”till följd av tjänsten” kan på liknande sätt föra tankarna till att tjänstesambandet ska förstås som att skadegörelsen utgör en reaktion på något som den drabbade polisen har gjort i sin tjänsteutövning, dvs. att det fortfarande skulle råda ett krav på kausalitet mellan skadegörelsen och någon tjänsteåtgärd. När angreppet istället har motiverats av en fientlig inställning till poliser i allmänhet eller till polisväsendet i stort riskerar den enskilde polisen att ändå stå utan möjlighet att erhålla ersättning enligt ersättningsförordningen för skadegörelsen.

Juridiska fakulteten föreslår istället att tjänstesambandet uttrycks som att skadan har uppkommit ”i anknytning till utövandet av tjänsten”. På så sätt framgår att det fortfarande krävs konkret stöd för att skadegörelsen är kopplad till den skadelidandes yrkesroll eller anställning, men att det inte behöver vara en konkret åtgärd vidtagen i tjänsten som har föranlett en reaktion från skadegöraren, utan det är tillräckligt att det finns en tydlig anknytning till tjänstetillhörigheten. Samma lokution förekommer även i annan straffrättslig lagstiftning vilket skulle innebära en pedagogisk fördel.

8.5.1 Ett utökat principalansvar för föräldrar

Juridiska fakulteten motsätter sig utredningens förslag till ett utökat principalansvar för föräldrar. Utgångspunkten för utredningens uppdrag har varit att principalansvaret som sådant ska finnas kvar, men av betänkandet

YTTRANDE

2025-06-17 Dnr UFV 2025/498

framgår att ansvaret är behäftat med allvarliga och omfattande problem och att stöd saknas för en uppfattning om att regleringen har eller har haft avsedd effekt.

Det framgår av betänkandet att det saknas evidens för att en skadeståndsskyldighet för föräldrar har en handlingsstyrande effekt och moralbildande funktion, i synnerhet då föräldrar generellt sett inte har kunskap om reglerna, vilket är en grundläggande förutsättning för att reglerna överhuvudtaget ska kunna fungera preventivt. Det finns inte heller något stöd för att hävda att föräldrarnas skadeståndsskyldighet har någon inverkan på deras vilja att agera eller förmåga att påverka sina barn till att avhålla sig från brott. Tvärtom anges i betänkandet att det finns ”anledning att förutsätta att de allra flesta föräldrar gör vad de kan för att förhindra att deras barn begår brott, oavsett om de riskerar att drabbas av skadeståndsansvar eller inte” (s. 315 f.).

De föräldrar som har ekonomisk förmåga att betala det skadestånd som barnen ådragit sig genom brott gör det dessutom redan idag, medan de ekonomiskt sårbara vårdnadshavarna – där ensamstående mammor framträder som särskilt utsatt grupp – drabbas särskilt hårt av ett skadeståndsansvar. Såväl Brå som företrädare för socialtjänsten lyfter fram detta inte bara som ett problem utom att det dessutom närmast motverkar syftet med principalansvaret (avsnitt 8.4.6). När vårdnadshavare inte klarar av att betala sin skadeståndsskuld kan det leda till en än mer ansträngd ekonomi som riskerar att få negativa konsekvenser för hela familjen och deras livssituation. Mot bakgrund av befintlig kunskap om socioekonomisk utsatthet och dess betydelse som riskfaktor för att dras in i kriminell verksamhet framstår ett förslag om utökat principalansvar som närmast kontraproduktivt. Ett utökat principalansvar riskerar att leda till ekonomiska och sociala negativa konsekvenser för individer, familjer och samhället.

Juridiska institutionen vill betona att regeringen bör beakta alla de negativa konsekvenser av gällande lagstiftning som tydligt framkommer i betänkandet och förordar att åtgärder vidtas för att *avskaffa* föräldrars ansvar för skador som deras barn har orsakat genom brott (SkL 3:5).

Fram till dess att ett avskaffande genomförs är det viktigt att begränsa de negativa konsekvenser som utredningen redogör för. Fakulteten tillstyrker därför förslagen avseende vissa processuella frågor som rör principalansvaret (avsnitt 8.5.4.).

Fakulteten skulle därtill gärna se att regeringen ger tydligt uttryck för att möjligheten till jämkning (både den särskilda jämningsbestämmelsen i SkL 3:6 och den allmänna jämningsbestämmelsen i SkL 6:2) har fått ett för snävt tillämpningsområde i praxis. Mot bakgrund av förslagen till en

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-06-17

Dnr UFV 2025/498

enklare process för att få brottsskadeersättning utbetald efter dom (avsnitt 3.6) utgör inte heller brottsofferperspektivet ett lika tungt vägande skäl mot jämkning som det kan framstå när förslagen läses isolerat från varandra. Förslagets samlade effekt medför emellertid att jämkning av föräldrars skadeståndsansvar borde kunde komma ifråga i fler situationer än vad som hittills varit fallet, i synnerhet om förslagen till att utöka principalansvaret genomförs.